

2025-12-02

Regeringskansliet
Socialdepartementet

Diarienummer S2025/01735

Remissyttrande över Utdelningsbart överskott i inkomstpensionssystemet, Ds 2025:24

Pensionärernas riksorganisation, PRO, är Sveriges största pensionärsorganisation med cirka 260 000 medlemmar. Vi har av Socialdepartementet beretts möjlighet att inkomma med synpunkter på promemorian Utdelningsbart överskott i inkomstpensionssystemet. PRO tackar för möjligheten att yttra sig över promemorian.

Inledande synpunkter

På pappret har Sverige ett pensionssystem som skapar drivkrafter till arbete, är finansiellt stabilt, ger människor valfrihet och är hållbart över tid. Pensionssystemet har egentligen bara ett problem: Det ger för låga pensioner.

Pensionssystemet behöver en buffert för att vara långsiktigt hållbart. Men ett pensionssystem som tar in avgifter av befolkningen för att finansiera ett ständigt växande överskott kan inte försvaras.

De senaste åren har garantipensionen höjts kraftigt, både genom politiska beslut och till följd av en hög inflationstakt. Det har varit rimligt: De lägsta pensionerna har varit alldeles för låga och det har varit nödvändigt att kompensera pensionärer med små marginaler när prisutvecklingen varit kraftig. Samtidigt innebär utvecklingen att skillnaden mellan garantipension och inkomstpension minskar. För breda löntagargrupper märks knappt 40 eller 45 års lönearbete i pensionskuvertet. Detta undergräver pensionssystemets grundprincip att pensionen ska stå i paritet med vad som betalas in. Det måste löna sig att ha arbetat.

Införandet av en mekanism för att utbetala överskott i pensionssystemet – framgent kallat gasen – är ett sätt att stärka inkomstpensionen och därigenom återupprätta arbetets värde i pensionssystemet.

En ofta förbisedd aspekt av dagens pensionssystem är att pensionärer och pensionssparare bär risk medan staten inte gör det. Detta är konsekvensen av möjligheten till automatisk balansering – ”bromsen”. Om pensionssystemets finanser går dåligt och balanstalet sjunker under 1,0 sänks pensionerna automatiskt. Någon motsvarande möjlighet till högre pension om pensionssystemets finanser går bra har hittills inte funnits. Så länge det finns en broms i systemet bör det finnas en gas. Denna obalans borde ha rättats till redan när pensionssystemet skapades på 1990-talet.

Det är i hög grad dagens pensionärer som genom sina inbetalningar till pensionssystemet har fyllt buffertfonden och skapat de överskott som nu finns i systemet. En stor andel av dagens pensionärer fick se sin pension sänkt genom att bromsen slog till åren efter finanskrisen. Det framstår därför som rimligt att dagens pensionärer så snart som möjligt får del av utökade utbetalningar. Detta talar för att utbetalning ska påbörjas vid ett lägre balanstal än vad som föreslås i promemorian (1,15). Många pensionärer som ur ett rättviseperspektiv bör få del av överskottet kommer hinna gå bort innan de kunnat åtnjuta meningsfulla höjningar av inkomstpensionen genom gasen. En överdriven försiktighet går här ut över rättvisan på ett sätt som inte kan accepteras.

Fler nivåer för vad som anses vara ett utdelningsbart överskott borde ha utretts i promemorian. Att bara utreda utdelning vid balanstal 1,10 och 1,15 ger inte en tillräcklig belysning av frågan.

PRO delar uppfattningen att pensionssystemets påstådda skuld till statskassan nu ska anses vara reglerad.

Yttrande över utredningens förslag

3.6 Slutreglering av skulden

PRO *delar* bedömningen som görs i promemorian.

Det är angeläget att frågan om pensionssystemets skuld till statskassan föreslås få sin lösning och att skulden ska anses reglerad utan ytterligare överföringar. Det är inte uppenbart att skulden har en saklig grund och det är oklart hur stor en eventuell kvarvarande skuld ska anses vara. Att ännu en gång göra en stor överföring ur pensionssystemet skulle ha en låg legitimitet bland pensionärerna, enligt vår bedömning.

5.1 Utdelningsbart överskott

PRO *delar* bedömningen som görs i promemorian.

Det är rimligt att utgå ifrån balanstalet för att fastställa om det finns ett utdelningsbart överskott i pensionssystemet. Om kriterierna för utdelning är uppfyllda bör utdelning ske med automatik och till både pensionssparare och pensionärer.

5.2 Balanstalsgräns för utdelningsbart överskott

PRO *motsätter sig* förslaget till förmån för en lägre gräns för balanstalet.

Promemorians förslag att utdelningsbart överskott ska anses föreligga när balanstalet är 1,15 eller högre är olyckligt. Det innebär att gasens effekt de kommande åren sannolikt blir obetydlig. Pensionärer som påverkats negativt av bromsen och som bidragit till att bygga upp systemets överskott kommer i praktiken gå miste om utbetalningar. Detta kan inte anses rättvist eller i linje med målet om generationsrättvisa. En lägre nivå för vad som ska anses vara ett utdelningsbart överskott hade varit ett rimligare förslag.

Det är olyckligt att inte fler alternativ för nivån för överskottsutbetalning än balanstal 1,10 och 1,15 har utretts i promemorian. En rimlig nivå ligger troligen mellan dessa nivåer. Pensionsgruppen och Regeringskansliet borde ha vinnlagt sig om att mer grundligt utreda denna fråga. Det är anmärkningsvärt att promemorians förslag skiljer sig så pass mycket från den föreslagna nivån i betänkandet Utdelning av överskott i inkomstpensionssystemet (SOU 2004:105).

6 Ikraftträdande- och övergångsbestämmelser

PRO *har inget att erinra* mot promemorians förslag och bedömning.

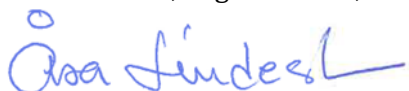
Det är angeläget att lagändringarna träder i kraft så snart som möjligt.

7.5 Konsekvenser för jämställdheten

Vi noterar bedömningen i promemorian att förslaget kommer att innebära att mäns pensioner i genomsnitt kommer att öka mer än kvinnors. Redan i dag är skillnaden i genomsnittlig allmän pension före skatt stor: 15 300 kronor per månad för kvinnor och 17 700 kronor per månad för män (avser juli 2025). Kvinnors totala pension som andel av männens är i genomsnitt 74 procent (avser 2024, siffrorna är preliminära). Det svenska pensionsgapet är betydligt större än löneskillnaderna på arbetsmarknaden och motsvarande skillnad i jämförbara länder, till exempel Danmark och Finland.

Det är angeläget att pensionsgruppen och regeringen fortsätter arbetet med jämställda pensioner. Det krävs åtgärder bland annat på arbetsmarknaden, i trygghetssystemen och i pensionssystemet.

Stockholm, dag som ovan,

Åsa Lindestam

Ordförande Pensionärernas riksorganisation